

Édes fiaim

Arthur Miller
drámája
Szegeden

Kétség sem férhet hozzá: a szegedi prózai együtteshez és Komor István rendezőhöz egyaránt a modern realista drámának az a típusa és stílusa áll legközelebb, amelyet Miller művészete is képvisel. Emlékszünk még az *Ügynök halála* néhány év előtti kiugró sikerére, s a korábbiak közül a végeredményben — mutatis mutandis — ugyancsak ehhez a dramaturgiai struktúrához tartozó *Éjjeli menedékhely* megrázó előadására. Számomra úgy tűnik, a rendező és az együttes ezekben a művekben teljesítette ki a legfigyelmremelhetőbb eredményekkel önmagát, valószínűleg meg legszínvonalasabban saját lehetőségeit, ennek a drámai formának színpadi megfogalmazásából nőttek ki legforróbb atmoszférájú, legnagyobb hatású bemutatói.

Mindez természetesen nem valamiféle színházi konzervatívizmust jelent. Ha a modern dramaturgia ismer is más — divatosabb, felkapottabb — módszereket a valóság színpadi megjelenítésére, mint amelyeket ez a mostanában sokat bírált Ibsenhez kapcsolódó forma hordoz, vitathatatlan, hogy ez a struktúra a mai dráma és a mai színház *élő, eleven lehetősége*; a hagyományörzés egyik legszörnyesebb megnyilvánulásáról van itt szó. Az Édes fiaim konstrukcióját csak az értékvesztésre képtelen sznobizmus minősíthetné időszerűtlenné. Valójában az a drámai forma, amelyben Miller e 32 éves korában írt, két esztendővel a második világháború után bemutatott színművének anyagát előadja, adekvát hordozója a tartalomnak, a mondanivalónak, tehát a tulajdonképpeni drámai anyagának. A forma és a tartalom olyan természetesen, erőltettség és mesterkéltesség nélkül olvad itt egybe, hatol egymásba, mint a régi és új drámairodalom többi nagy alkotásában. Az elavulás, az időszerűtlenség válság réme, amiképpen ott — már csak önmagában emiatt — itt sem igazi veszedelem.

Az Édes fiaim drámaiban megmunkált életanyagában olyan magatartásformák és emberi helyzetek *lényegéhez, végső alapjaihoz* jut el a szerző, hogy a mű képes mindenféle változás viharát kiállni és túlélni. A drámaiban rendkívül érzékletes, eleven képet kapunk a háború utáni amerikai társadalomról, tehát egy aktuális szituációról, amely különben e társadalom lényegére is rámutat. Úgy tűnhet, mint minden ilyen aktualitás, ez is nagyon romlékony, múlandó. Csakhogy az Édes fiaim mélyen el nem avulható tartalomként emberi magatartásformák örökérvényű, mindig aktuális szabályozó elvei is megjelennek.

Ugyanis nemcsak arról van szó ebben a darabban,

hogy egy amerikai gyáros, Joe Keller hibás motoralkatrészeket szállított annak idején, a második világháború alatt, a repülőknél, ezzel sok pilóta és egyik fia halálát is okozta, s hogy e förtelmes bűn és apja ellen a másik fia, Chris fellázad. Ha csak ez lenne az Édes fiaim, a múlandóság veszedeleme valóban ott lebegne felette. Csakhogy miközben Miller elmondja ezt a történetet, *felrajzol két örökké élő, mindig aktuális emberi magatartást.*

A szegedi előadásban a dráma aktuális tartalma — fájdalmas időszerűséget ad a bemutatónak, hogy Amerika ismét háborút visel — szemléletes, eleven társadalomrajza, és másik rétege, az emberi magatartásformák lényegének képe, egyaránt *intenzív erővel* teljessé ki. Komor István rendezésében a dráma tragikumát magával ragadó erővel tárul fel, nemcsak egyszerűen tragikus atmoszférát, hanem messzeirányuló, úgy is mondhatnám, kozmikus távlatot adva az előadásnak. Végeredményben az Ember-ről és a Társadalomról van itt szó. Ez a távlat intenzív kapcsolatot teremt a színpad és a nézőtér között, a magasfeszültségű előadás árama áthatol a rivaldán, Miller drámai tehetsége egyaránt uralkodik a színészek és a közönségen.

Az előadás kiemelkedő sikerének feltétele és egyben eredménye, hogy igazi *együttest* látunk a színpadon. Minden alakítás jól felépített, világosan értelmezhető, gazdagon árnyalt, s mégis tömör, drámaian szűkszavú. Néha egy-egy apró színpadi pillanat, amint például Lydia és George kézfogása, egy egész életet, egy teljes emberi sorsot sűrít magába, jeleneteket pótolva és helyettesítve. Lényeges értékbeli különbségeket nehéz, talán lehetetlen is találni az alakítások között. Mégis, úgy gondolom, a főszereplők közül *Kátay Endre* — Joe Keller és *Horesnyi László* — Chris Keller — alakítását kell említenem az első helyen. Kátay a tartalmasabb emberábrázolás érdekében szerencsésen lemondott az egyébként adott és kínálkozó olcsó hatáslehetőségekről, s a figurát teljes bonyolultságában, de végül is egyértelmű világossággal formálta színpadra. Hasonló alapokra épül *Horesnyi* fiúja, aki az apa bűne elleni lázadástól eljut a társadalom elleni tiltakozásig. Nem igazán „hő-

börgöt”, hanem fájdalom sújtotta embert játszott, ezzel is hangsúlyozva elszántságának komolyságát, egyéniségének erejét. Kár, hogy gyakori szövegétvesztései rontották az alakítás hatását.

Az anya bonyolult szerepében *Miklós Klára* egyszerű eszközökkel is drámai erejű, megrendítő játéka hiteles képet nyújtott a szenvedő asszonyról, arról a külön drámáról, amelyet ez a szerep a darabban képvisel. Rögtön ezután két kiugró epizódalkításról kell szólnom. *Simon Erika* mint orvosfeleség és *Falvai Klára* mint Lydia Lubey — bár csak percekig voltak színpadon — rövid szerepükben is teljes emberi jellemek és sorsok képét tudták felidézni. Az emlékezetes kényújtás, amelyről már szóltam, Falvai Kláráé.

Demjén Gyöngyvér Ann Dewerje egyszerűbb jellem, világosabb képlet. A modern stílusú, kifejező alakítás mindenekelőtt az alak szándékainak tisztaságát, egyéniségének határozottságát hangsúlyozta. *Szabó Kálmán*, mint Ann bátyja markáns eszközökkel ábrázolt figurát hozott a színpadra; változásának rajza hiteles meggyőző. *Dr. Jim Bayliss* és *Frank Lubey* erőtlenebb, egyszerűbb szerepében *Pagonyi Nándor* és *Szabó István* igyekezett a figura emberi tartalmait elmélyíteni. A kis Bert szerepében *Kulka János* felszabadult természetességgel játszott.

Székely László díszlete jellegben és hangulatban egyaránt jól megfelelt a dráma és az előadás stílusának.

Okrós László

Ringo nélkül — Ringóval

Ha megkérdeznék valakitől, mondja meg, szerinte mit nevezünk páratlan érdekességű dokumentumnak, ilyesmit válaszolna: *Barnard* professzor szívűtételeinek fényképfelvételeit; vagy régebbi példát idézve: *dr. Sorge* jelentéseinek kéziratát. Ezek a példák azonban rosszul minősítettek — a „páratlan érdekességű dokumentum” nem ez!

Hogy mi? Aki átlapozta a *Magyar Ifjúság* ez évi 4. számát, az tudhatja. „A négy liverpooli öt esztendő” című írást készítő fénykép aláírása egyértelműen közölte vele, hogy a páratlan érdekességű fotodokumentum nem más, mint a *Beatles*-együttes — *Ringo Star* nélkül.

Nem elfelejteni: Ringó nélkül!

Az öt liverpooli szülő sorozat azonban nemcsak e „minősítésben” jeleskedett. A lap legújabb, 6. számában közölt folytatásban ez olvasható többek között: „... és az ausztráliai Salzburg havas lejtőire”. *Salzburg* — kövér betűkkel írva. Mármost, az ausztráliai Salzburg, s nem az ausztriai, ahol — mint annyi lap annyiszor megírta — a négy liverpooli néhány éve a *Help* című filmjét forgatta — immár Ringóval.

Nem elfelejteni: Ringóval!

Most aztán izgatottan várom, milyen újdonságokat közölnek még a következő *Beatles*-cikkek: természetesen már Ringóval, s nem Ringó nélkül!

A. L.

Intellektuális kalandfilm

Beszélgetés a Falak rendezőjével

Filmszínházaink csütörtökön mutatják be Kovács András új filmjét, a *Falak*-at. De már hetek óta olvashatunk róla: a bemutatót felfokozott várakozás előzi meg. Az előzetes cikkekből az derül ki, hogy a Falak a magyar filmművészet újabb kiemelkedő vállalkozása, annak a sornak a folytatása, amelyet világszerte feltűnően keltett filmjeink, a *Hűs óra*, a *Szegénylegények*, a *Tízezer nap*, a *Csillagosok, katonák* képviselik, s amelybe Kovács András két korábbi filmje, a *Nehéz emberek* és a *Hideg napok* is beletartoznak.

Ennek a felfokozott érdeklődésnek a jegyében szervezték tegnap délután zártkörű bemutatót az új filmből a szegedi Fáklya moziban a Csongrád megyei Művészeti Vállalat. A vetítés és az utána kialakult beszélgetésen részt vett a film rendezője, Kovács András is.

A feszült izgalmasságú, közéleti szellemiségű film azokról a láthatatlan falakról szól, amelyek mindennapi tevékenységünkben, munkánkban körülvesznek bennünket. S azt a kérdést veti fel, hogy vajon *mindig ott vannak-e azok a falak, ahol mi hiszünk, nem távolabb, nem messzebb-e*, s amit mi akadályozó, korlátozó falnak vélünk, ott tulajdonképpen nincs semmi, csak a mifeltételezésünk.

A vetítés után megkértük a film rendezőjét, nyilatkozzék olvasóinknak új alkotásáról.

— A filmet — mondotta Kovács András — legáltalában, azt hiszem, úgy jellemezhetném, hogy *intellektuális kalandfilm*. Nagyon sok közéleti érdekű gondolatot vet fel, de a legtöbbet — szándékosan — nem fejti ki

részletesen. Számít a néző *aktív közreműködésére*, arra, hogy a vetítés után továbbgondolja az elhangzottakat. Annál inkább fontos ez, mert a Falak szándékai szerint azt akarja sugallni, hogy nemcsak a szereplőkről, hanem *mindenkiről* szól. El kell menni az igazi falakig, átlépve azokat, amelyek nem a valóságban, csak a mi képzeletünkben, előítéleteinkben élnek: ez mindenki problémája.

— Mikor készült a film?

— Most ősszel, öt hét alatt. Legalábbis a forgatás; Budapest és Párizsban. De a forgatókönyvet előtte 15 hónapig írtam.

— Milyen volt a párizsi munka?

— *Nehéz, de gyors*. Mindössze tíz nap állt rendelkezésünkre. Párizsból szinte alig láttunk valamit. Állandóan azon a néhány utcán jártunk, amelyek a filmben „játszanak”. Gábor Miklós csak az utolsó nap délutánján jutott el az egyik múzeumba. Ráadásul szinte teljesen *amatőr-alapokon* dolgoztunk, világítás stb. nélkül, s a stáb is kicsi volt, a szokásos 30—40 ember helyett mindössze négyen voltunk. De ennek ellenére — vagy talán éppen ezért — *gyorsabban haladtunk*, mint máskor.

— Hol vetítették már a filmet?

A szegedihez hasonló zárkörű vetítésen Pécsen és Budapesten az Egyetemi Színpadon. Azt tapasztaltam, a nézőket néhány dolog *meghökkengette*. Nálunk nincs hagyománya az ilyen jellegű filmeknek, a filmeszeknek.

De talán éppen ez — tegyük hozzá a rendező véleményéhez — járul majd hozzá ahhoz, hogy a nézők tovább gondolkodjanak, vitatkozzanak a vetítés után.

Csütörtöktől Szegeden is.

Ü. L.

Bakstól a Hajdúságig loptak

Bűncselekménysorozat miatt indított eljárást a rendőrség Demeter Bertalan 26 éves, Soroksár, Dózsa György utca 60. szám alatti lakos és felesége ellen. Demeter eddig két esetben állt már bíróság előtt különféle bűncselekmények miatt. Most együttesen végigszelhámokodtak szinte az egész országot. Felesége Bakra utazott rokonai, két idős ember látogatására, akik eltartási szerződést akartak velük kötni. Demeterné emiatt lehívta Bakra férjét is, aki egy es-

te kihallgatta az idős házaspár beszélgetését.

Megtudta, hogy az öregek a padláson, a lucerna örleményben tartják a pénzüket, kerek 50 ezer forintot. Az éjlepe alatt kiszökött a lakásból, s a padláson addig kotorászott, amíg megtalálta a pénzkötegeket, amelyekkel másnap el is távoztak. A pénz Budapestben elvásárolták. Vettek egy Pannónia motorkerékpárt is, amelynek segítségével további bűncselekményeiket elkövették. Nemsokára feltűntek Sövényházán. Amíg az asszony kint figyelt, Demeter bement F. József tanyájába, ahol senki sem tartózkodott. Négyezer forint készpénzzel, élelmiszerral és különféle tárgyakkal távoztak.

Csanyteleken egy ismerősük házából a többi között elvittek egy 20 literes kannát, tele gázolajjal. Úgy vélték, hogy keveréket loptak, csak mikor tankolni akartak, jöttek rá tévedésükre. A gázolajat kiöntötték, s helyette loptak Szentesnél, a vízügyi igazgatóság egyik munkahelyéről 30 liter benzint, egy másik kannában 20 liter gázolajat. Mindszentnél ugyancsak a vízügyi igazgatóságot károsították meg. Egy lakókocsiból ellopott Demeter egy hévét, kannában 20 liter üzemanyagot és más értéktárgyakat. Következő állomásuk Berettyóújfalun, ahol alkalmi ismerősüknél aludtak. Onnan két pár kesztyűvel léptek meg.

Valahol a Hajdúságban összeveszttek. S amíg Demeter Bertalan egy félreeső

úton felszakította egy lezárt személygépkocsi ajtaját, a felesége otthagya, kerekelt oldott. Az autó, mint kiderült, egy rendőrtiszté volt, aki a kocsiban hagyta köpenyét. Bertalan csak ezt tudta magával vinni, de útközben elvesztette, amíg a dűlőutakon motorozott, hogy megszökött feleségére találjon. A közeli útorhöz is betért, ahol előtte együtt voltak. Az útor nem volt otthon, házárt lelakolta. Demeter a lakatot levette és behatolt a lakásba, ahonnan egy táskaradiót vitt el. A rendőrtiszt közben észrevette kocsija feltörését és köpenye eltűnését, s utánaeredt a tolvajnak, akit megtalált és előállított. Tekintve, hogy Demeterék a szegedi járás községekben kezdték el bűncselekménysorozatukat, ügyükben a szegedi városi és járási rendőrkapitányság fejezte be a nyomozást. A szegedi járásbíró hamarosan tárgyalja a szelhámos házaspár ügyét.

L. F.

A 10. számú A K Ö V kellő számú jelentkezés esetén saját szervezésű

különjáratot indít

BUDAPESTRE, 1968. MÁRCIUS 6-ÁN, a budapesti

Vasas - Benfica nemzetközi labdarúgó-mérkőzésre

Részvételi díj: mérkőzés jeggyel együtt kb. 115.— Ft. Jelentkezni lehet 1968. február 27-ig s 10. sz. AKÖV Személyforgalmi Osztályán, Szeged, Marx tér 10—11. Telefon: 12-298.

xS. 133 105

— Nézz, egy ilyen virulens vírusnak nem kunszt influenzát okoznia, különösen, ha Ázsiából jön — mondta szerényen Ákettő, amikor megkérdeztem tőle 38 és 39 fok között, hogyan képes olyan nagy feladat megoldására, mint fél Európa megfertőzése. Beljebb fészkelődött sejtmagjaimban, kereszte rakta ribonukleinsavait, és kedvesen, meglepődötten folytatta: — ... különben is összefogásban az erő. Néhány trillióan elhatároztuk, hogy mi, Ákettők összetartunk, s ha mi ezt elhatározzuk, akkor úgy is van, mint érezni tet-

Párbeszéd Ákettővel

Kivert a veríték, kettőt-hármat hő-rögtem, valóban éreztem, mit jelent az összefogás... — ... Meg aztán — tett hozzá még egy kis toxint mon-dókájához — maguknak, magyaroknak nagyon jól kell tudniuk, hogyan lehet viszonylag gyorsan eljutni Ázsiából Európába... — És dessék bondani, vírus úr... vagy hölgy? — Már magbocsát,

mí a felső részen vagyunk... És ugye érheti az embert meglepetés... Elég sok a kövér ember maguknál... Szóval, ami a kérdését illeti, a nagyapám, nem mondom, az osztódásra képtelenné vált az oltóanyaguktól, de én már nagyon szeretem. Úgy megszoktam, hogy hiányozna is... Na, viszlát! — Jaj, hála égnek, elmegy? — lel-kendeztem és már érezni véltem, hogyan sülyed a lázam... — El hát... osztódni — mondta a vírus, és elhelyezkedett a bal hils-nak nevezett nász-ágyon a tüdőmben. (egri)